

УДК 371.315.7:81'243

Бужикова Р.І., Загальноосвітня школа "Гіпаніс-ЕОС"

Бужикова Раїса Іванівна – здобувач Інституту вищої освіти АПН України, вчитель вищої категорії приватної ЗОШ "Гіпаніс-ЕОС". Коло наукових інтересів – інноваційні технології у викладанні іноземних мов.

Застосування комп'ютерних технологій під час занять з іноземної мови у вищих навчальних закладах

Автор статті аналізує особливості використання комп'ютерних технологій в навчально-виховному процесі з іноземної мови у вищих навчальних закладах.

The author of the article analyses the peculiarities of the usage of computer technologies during educational process of foreign language studying at the universities.

Особливості сучасного етапу розвитку освіти в Україні потребують впровадження розвинених форм і методів навчання, що сприяють становленню особистості студента. У вищих навчальних закладах перевага віддається активним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, гнучкості, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників є сьогодні нові інноваційні технології. Актуальним стає питання розробки і впровадження моделей гуманно зорієнтованого навчання і виховання студентів на основі широкого використання комп'ютерних технологій, зокрема мультимедіа, що дадуть змогу студенту у повній мірі реалізувати його природний освітній, соціальний і духовний потенціал та забезпечать активізацію всіх сфер діяльності, у першу чергу навчально-пізнавальної. Однією з найсуттєвіших переваг впровадження таких моделей в практику навчання є можливість в повній мірі реалізувати методи індивідуалізації і диференціації. Врахування індивідуальних особливостей студентів, їх суб'єктного досвіду дозволяє обрати для кожного оптимальний шлях навчання.

Всебічне застосування в навчально-

виховному процесі комп'ютерних технологій навчання має великі перспективи в плані побудови розвинених моделей навчання та розвитку ідей, форм і методів представленої педагогічної технології. Воно сприятиме гуманізації освіти, а також підвищенню ефективності навчання та його інтенсифікації і індивідуалізації в залежності від інтересів, здібностей та власного досвіду студентів, активізації навчально-пізнавальної діяльності за рахунок введення в навчальну роботу елементів дослідницького характеру, збільшення частки самостійної роботи в навчальній діяльності, що є визначальні для розвитку творчої особистості.

Впровадження комп'ютерів у сферу освіти змінює форми, зміст, засоби навчання, наближує його до реалій сучасного життя. Основним завданням викладача у цьому випадку є, як вважає Б.С. Гершунський [2-4], розвиток особистості того, хто навчається, творчий пошук в організації навчального процесу, добір, розробка і вибір найкращих і найдоцільніших для навчання програмних продуктів. Машини надають принципово нових можливостей для організації та подання навчального матеріалу. Це пов'язано з появою лазерних відео-дисків, програвачів, цифрових синтезаторів звуків, графічних редакторів, екологічних екранів з високою чіткістю зображення. Прорив через комп'ютеризацію різноманітних видів

діяльності, викликаний розвитком Multimedia-технологій (графіка, анімація, фото, відео, звук, текст в інтерактивному режимі роботи) створює інтегроване інформаційне середовище, в якому користувач набуває нових можливостей. При цьому використовуються майже всі сенсорні канали людини. Видатний психолог Б. Ломов [9, 10] визначає, що комп'ютер є знаряддям людської діяльності, застосування якого якісно змінить можливості пізнання, збільшить накопичення й застосування знань та вважає, що його використання як засобу пізнання людини означає появу нових форм мислення, мнемічної, творчої діяльності, що можна розглядати як фактор історичного поступу психічних процесів людини. Застосування електронної техніки сприяє формуванню таких якостей, як потяг до експериментування, гнучкість, увага. При цьому створюються можливості нового нетрадиційного сприймання фактів, встановлення зв'язків між новою та старою інформацією.

Велику увагу дослідники приділяють використанню комп'ютера при вивченні дисциплін мовознавчого циклу (В. Извозчиков [7], В. Редько [12], В. Різун [13]). Зокрема, В. Извозчиков відмічає, що використовуючи ЕОМ, мовознавець може автоматизувати трудові процеси, але найнеобхідніші для його наукової і навчальної діяльності операції. Укладання словників, алфавітних і частотних, підготовка дидактичного матеріалу для навчання орфографії, пунктуації, лексики, граматики – це вже зараз може взяти на себе ЕОМ. Для вивчення мов розроблено системи обробки текстів. Посилюється мотивація навчання – студент не боїться зробити помилку, оскільки комп'ютер відразу ж показує її, а тому можна більш уваги приділити смисловим та стилістичним моментам при написанні певних робіт. Використання комп'ютера сприяє реалізації найважливішої вимоги комунікативної методики – вдосконалення процесу оволодіння іноземної мови. Великою перевагою машини є її емоційний вплив на студентів, що спонукає спрямовувати увагу на формування особистісного ставлення до побаченого.

Праці таких вчених, як І.В. Городинський [5], О.Ю. Уваров [15], С.В. Фадєєв [16] свідчать, що стрімке втручання комп'ютерів у життя та процес навчання зокрема примушує викладачів іноземних мов вирішувати проблеми, про які десять років тому жоден лінгвіст не підозрював. Немає нічого дивного в тому, що не кожний викладач виявився готовим до широкого впровадження комп'ютерів у таку нетрадиційну сферу, як навчання іноземним мовам.

Тож актуальною є систематизація вимог, що висуваються сучасною методикою викладання до програм та форм їх практичного

застосування, а також аналіз навчальних результатів, яких вдається досягти з урахуванням вищезгаданих вимог. Все це має слугувати методологічною базою для створення комп'ютерних навчальних програм та методик їх застосування.

Швидкість та надійність обробки будь-якого інформації; розширення можливостей показу інформації; можливість моделювання за допомогою комп'ютера, різних процесів; можливість активізувати змістовну, операційну та мотиваційну сторони навчального процесу; додатком можливості для індивідуалізації та диференціації навчання, можливість формування за допомогою комп'ютера у студентів рефлексії своєї діяльності; можливість створення умов для оволодіння студентами способами організації власної навчальної діяльності, здатність комп'ютера діяти як засіб навчальної комунікації – все це складає потенціал застосування комп'ютера у навчанні іноземним мовам [6].

Методика використання комп'ютерів у навчанні іноземних мов виявилася перспективним напрямком [1, 11, 14]. Традиційні форми контролю навчальної діяльності – письмова контрольна робота, усне опитування, диктант, твір, переказ та іспит – недостатньо об'єктивні, точні та оперативні. Комп'ютеризоване навчання ІМ дозволяє контролювати навчальну діяльність студента з високою точністю і об'єктивністю, здійснюючи постійний зворотній зв'язок.

Нові мультимедійні засоби, в яких використовується аудіовізуальний формат, надають такі можливості, яких традиційні підручники надати не можуть. Наявність таких засобів дає викладачам можливість планувати такі види діяльності, які вносять елемент зацікавленості в навчальний процес. Вони дозволяють створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання. Взаємодія студента з комп'ютером, таким чином, із простого обміну інформацією або виконання команд перетворюється на багатогранну діяльність у цьому середовищі, завдяки чому перед студентом відкриваються дійсно необмежені можливості [14].

Комп'ютеризоване навчання іноземних мов має цілий ряд переваг [8]:

- варіативність застосування на різних етапах навчання;
- можливість застосування на будь-якому етапі роботи на практичному занятті;
- навчальний матеріал краще сприймається і легше запам'ятовується студентами;
- економне використання навчального часу;
- індивідуалізація навчання, визначення глибини послідовності засвоєння, темпу

- роботи;
- реєстрація даних про студента;
- збір та обробка статистичних даних про індивідуальну навчальну діяльність студентів;
- скорочення видів роботи, що викликають стомлювання студента;
- використання різних аудіовізуальних засобів навчання (графіки, звуку) для збагачення і мотивації навчання, наочного та динамічного подання матеріалу;
- розгалуження послідовності навчання на основі аналізу помилок студента;
- адаптація існуючих навчальних матеріалів до комп'ютеризованих умов навчання;
- створення комфортного середовища навчання;
- впровадження експериментальних досліджень;
- активізація навчальної діяльності студента;
- інтенсифікація навчання та підвищення рівня мотивації;
- формування самооцінки студентів та створення умов для самостійної роботи.

Усі перелічені переваги комп'ютерної форми навчання допомагають вирішити основне завдання мовної освіти - формування у студентів мовної компетенції.

М. Варшауер (M. Warshauer) [17] визначає три фази комп'ютеризованого навчання іноземних мов: біхевіористичну, комунікативну та інтегративну.

Біхевіористична фаза відображає біхевіористичні теорії навчання і спирається на тренування і практику, де роль викладача виконує комп'ютер (надає інструкції, оцінює). Біхевіористична фаза головним чином спрямована на засвоєння граматичного і лексичного матеріалу. Недоліком цього методу є те, що він не дає можливості здійснити справжню комунікацію.

Комунікативна фаза пов'язана з розвитком комунікативного методу навчання і спрямована на створення природного середовища для використання мови, навчає граматики опосередковано, дозволяє студентам створювати власні висловлювання і гнучко реагує на варіантність відповідей студента. Комп'ютер є джерелом інформації, однак студенти вже мають більший контроль на відміну від біхевіористично спрямованих програм.

Інтегрована фаза базується на двох важливих технологічних розробках: мультимедійних комп'ютерах та Інтернеті. Мультимедійні комп'ютерні програмні засоби дозволяють користувачеві одночасно сприймати візуальну аудіоінформацію. Мультимедія також містить і гіпермедію, яка зв'язує мультимедійні ресурси

разом і дозволяє студентам вибирати власний шлях навчання.

Мультимедійні програми як своєрідний засіб навчання можуть забезпечити принципово нову якість: обмін інформацією між студентом і технічною системою відбувається у діалоговій формі, за нерегламентованим сценарієм, який кожен раз будується студентом по-новому й на його розсуд, а сама комп'ютерна технологія навчання органічно вписується в класичну систему, розвиває і раціоналізує її, забезпечуючи нові можливості щодо організації паралельного навчання і контролю знань, надає реальну можливість практичного впровадження індивідуалізованого навчання. На відміну від суто інформаційного викладу навчальної інформації — послідовного подання і пасивного сприймання "готових" систематизованих знань, що властиве більшості аудіовізуальних засобів і вимагає від студента лише репродуктивного мислення, особливість побудови мультимедійних програм та застосованих методичних варіантів передбачає особисте, розумово активне ставлення студентів до змісту програми, спонукає їх аналізувати зміст представленої інформації, активізувати процес пізнання та засвоєння знань, отримання потрібної інформації і поступового занурення в банки даних та знань, які містяться у використовуваній програмі чи навчальному середовищі.

Мультимедійні навчальні системи дозволяють гармонійно об'єднати лекцію з демонстрацією навчального матеріалу, практикуму у вигляді комп'ютерного імітатора, систему, яка тестує і всі додаткові матеріали в єдиному інтерактивному електронному підручнику. Такі підручники існують з багатьох предметів, у тому числі і з іноземної мови. Електронний підручник дозволяє вирішувати такі основні задачі:

- одержувати відомості про навчальну програму й тематичний план навчальної дисципліни, послідовність занять і логіку вивчення тем: індивідуально переглядати, вивчати або повторювати навчальний, методичний та інформаційно-довідковий матеріал;
- наочно подавати на дисплеї комп'ютера весь дидактичний матеріал і засоби унаочнення (схеми, рисунки, таблиці, графіки, текст і т. ін.);
- здійснювати самоконтроль (з автоматизованим оцінюванням) засвоєння змісту навчальних тем і всієї дисципліни в цілому, а також одержувати рекомендації з додаткового вивчення недостатньо засвоєних навчальних тем;
- одержувати інформацію про

рекомендовану навчальну, наукову та методичну літературу;

- друкувати зразки планів проведення й методичні розробки до всіх тем і видів занять;
- тиражувати роздавальні матеріали (плани, таблиці, завдання і т. ін.), необхідні для проведення занять зі слухачами та студентами (очно-заочна форма навчання);
- одержувати методичні рекомендації щодо проведення тих або інших форм навчальних занять (приватні методики) тощо.

Таким чином, електронний підручник дозволяє значно підвищити (порівняно з традиційними формами, методами й засобами навчально-методичного забезпечення) технологічність викладання й освоєння нових фахових знань.

Велику допомогу надають студентам програми-перекладачі, навчальні програми з іноземної мови. Тут вибір практично необмежений. Граматика, тексти, діалоги, жарти,

музика, відео, можливість прослухувати себе та дикторів, тематичні диски, прослухування лекцій обраною мовою – все це дозволяє вивчати мову легко та приємно.

Мультимедіа-додатки мають широкі можливості щодо роботи з текстом: потрібний матеріал можна роздрукувати прямо з екрана, скопіювати текст для подальшого редагування у текстовому процесорі Word. Програма розрахована на роботу з підтримкою мережі Інтернет, а структура гіпертексту дозволяє швидко отримувати інформацію про додаткову літературу з обраної теми, не виходячи у Головне меню. Також можна зробити екскурс в історію того часу: побачити, на тлі яких подій з'явилися ті чи інші літературні твори. Розділ "Інтернет" дозволяє швидко отримувати адреси бібліотек світу, де можна знайти оригінальні тексти робіт певного письменника. З підключенням до Інтернету ми отримуємо безмежний доступ до будь-якої автентичної інформації www. Цей факт має низку переваг: отримана з Інтернету інформація завжди актуальна, автентична за змістом, формою і функцією, підготовлена професіоналами, високої

Література

1. Аскоянц П.Г., Чекаль Г.С., Сердюков П.І. Основи методики створення та застосування комп'ютерних програм у навчанні іноземних мов. – К: КДПІМ. – 108 с.
2. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы. – М.: Педагогика, 1987. – 264 с.
3. Гершунский Б.С. Образование в третьем тысячелетии: гармония знания и веры: (Прогност. гипотеза образоват. триумфа) / Б. С. Гершунский — М.: Моск. психол-соц. ин-т, 1997. – 117 с.
4. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / РАН; Институт теории образования и педагогики. – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
5. Городинский И.В. (Сибирская геодезическая академия), Скибицкий Э.Г. (Институт программных средств обучения РАО). Педагогическая целесообразность разработки и внедрения компьютерных обучающих систем в школу: <http://www.nsu.ru/archive/conf/nit/95/>
6. Далингер В. А. (Омский педагогический университет) Компьютер и развитие творческого мышления учащихся <http://www.nsu.ru/archive/conf/nit/95/>
7. Дидактические основы компьютерного обучения: Межвуз. сб. научн. тр. / ЛТИ им. А.И. Герцена.; Редкол.: В.А. Извозчиков (отв. ред.) и др. – Л., 1989. – 204 с.
8. Кужель О.М., Коваль Т.І. Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України: Науково-методичний збірник: – Вип. 8: Педагогіка / Редкол.: І.І. Мархель (гол. ред.) та ін. – Одеса: Друк, 2001. – 242 с.
9. Ломов Б.Ф. Вопросы общей, педагогической и инженерной психологии / Б.Ф. Ломов; [Ред.-сост. и авт. коммент. В.А. Барабанщиков; Авт. вступ. ст. В.А. Барабанщиков, А.В. Брушлинский, с. 5-24]; АПН СССР. – М.: Педагогика, 1991. – 295 с.
10. Ломов Б.Ф. Системность в психологии. – М.; Воронеж, 1996. – 383 с.
11. Нилов О. Английский без репетитора // Компьютерное обозрение. – 1997. – № 27 – С. 35-38.
12. Редько В.Г. Карп С.І. Дидактико-методичні підходи до конструювання зміста електронних підручників з іноземних мов для середньої школи / Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 2. – С. 7-10.
13. Різун В.В. На передовій журналістської освіти в Україні: До 10-річчя Ін-ту журналістики, нагородженого у 2002 р. Почесною грамотою Кабінету Міністрів України: Доп. дир. на урочистому засіданні вченої ради Ін-ту журналістики 28 трав. 2003 р. / Інститут журналістики Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 24 с.
14. Сердюков П.І. Технологія розробки комп'ютерних програм з іноземних мов. – К: Ленвіт, 1996. – 111 с.
15. Уваров А.Ю. Электронные учебники: теория и практика. – М., 1999.
16. Фадеев С.В. ЭВМ в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Русский язык, 1990.
17. Warshauer M. Computer Learning Networks